

ne mod overflyvning er fiktive. Det vil derfor have stor betydning, hvis man kunne holde disse krydsermissiler på afstand. En aftale om, at fly og fartøjer med krydsermissiler om bord ikke skal patruljere i et nærmere angivet havområde, specificeret ved geografiske koordinater, kan bidrage til dette.

Det sidste eksempel med krydsermissilerne adskiller sig fra de foregående ved, at det ikke drejer sig om at reducere eller fjerne eksisterende våbensystemer, men at hindre indførelsen af nye. Dette gør det alligevel ikke mindre aktuelt, snarere tværtimod. Foranstaltninger, der kan hindre modernisering – erstatning af gamle våbensystemer med nye – kan være endnu vigtigere end at eliminere eksisterende systemer.

Der kan blive tale om eksterne begrænsninger som resultat af forhandlinger. Men i mange tilfælde bør der være plads for ensidige foranstaltninger, f.eks. når det gælder tilbagevinding af ældre systemer, der ikke længere har nogen funktion, og tilbageholdenhed med at indføre nye systemer. Dette vil i så fald blive som resultat af selvstændige vurderinger, der lægger vægt på såvel politiske som militære forhold.

Systemet med tillægsaftaler kan bygges ud over tid. Indgåelse af tillægsaftaler må ikke ses som en nødvendig forudsætning for oprettelsen af en nordisk zone, selv om det vil kunne skabe øget tilslutning til zonetanken og gøre det politisk lettere at få oprettet zonen, hvis man allerede i starten kunne træffe aftaler om tillidskabende foranstaltninger.

8. Kontrolordninger

I forbindelse med en zoneaftale må der være kontrolordninger for at sikre, at parterne overholder deres forpligtelser. Zonestaternes forpligtelser er drøftet i nr. 5. Den første af disse (forbudet mod egen produktion) indgår i ikke-spredningsaftalen og er genstand for kontrol af det internationale atomenergi-bureau i Wien (IAEA). Den anden (forbudet mod anskaffelse) indgår også i ikke-spredningsaftalen; men i praksis er den ikke genstand for en tilsvarende kontrol af atomenergi-bureauet. Den tredje forpligtelse (forbudet mod at tillade andre stater at udplacere deres atomvåben i zonen) går ud over ikke-spredningsaftalen. Dette er en ny forpligtelse, som zonestaterne påtager sig på frit grundlag, og

som gælder geografiske områder under deres egen suverænitet. Kontrollen bør i princippet være zonestaternes eget ansvar, som de påtager sig i fællesskab.

Der bør oprettes egnede nordiske kontrolorganer til at kontrollere forpligtelserne mod at anskaffe atomvåben og mod at tillade andre lande at udplacere atomvåben. Et sådant organ kan være en permanent kommission, der behandler rapporter og fattør beslutninger om undersøgelser. En sådan kommission må have repræsentanter for alle nordiske lande, og der bør søges en tilknytning til FN-systemet.

Atommagternes forpligtelser er drøftet i nr. 6. De omfatter statusgarantier og ikke-brugsgarantier. For disse garantier gælder de samme forhold som dem, der er nævnt ovenfor, og de kræver næppe egne kontrolorganer.

De vanskeligste problemer vil melde sig i forbindelse med kontrol af eventuelle tillægsaftaler om eksterne begrænsninger (jfr. nr. 7). Her gælder det kontrol af atommagternes dispositioner i områder uden for zonestaternes suverænitet. Derfor vil zonestaternes muligheder for kontrol være begrænset både teknisk og politisk. Men dersom atommagterne først er villige til at medvirke til en zoneordning, som foreskriver begrænsninger, vil de ganske sikkert vogte på hinanden med de midler, der til enhver tid er tilgængelige. Derfor må kontrolansvaret her i væsentlig grad påhvile atommagterne selv i henhold til nærmere aftale. (Jfr. SALT-aftalerne mellem USA og USSR fra 1972 og 1979, som overlader hver af parterne at udføre kontrollen af den anden med de tekniske hjælpemidler, de råder over, og i overensstemmelse med international ret). Det kan imidlertid være aktuelt at oprette et organ med repræsentanter fra zonestaterne og fra atommagterne til konsultation om, hvordan tillidskabende foranstaltninger kan gennemføres i forbindelse med zoneordningen. Dette vil blive drøftet nærmere i nr. 10.

9. Oprettelse af zonen

Oprettelsen af regionale atomvåbenfrie zoner er et led i en proces frem imod et atomvåbenfrit Europa. Dette indebærer, at den nordiske zone må ses i et bredere europæisk perspektiv. Men den nordiske zone må